

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Janczy János

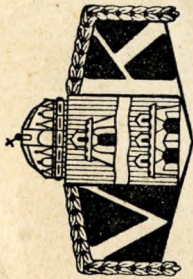
Cím:

Óbuda kulturkincsei

Forrás:

Hírlap 1949. júli. 10.

1949. júli. 10.

Óbuda kulturkincsei

Budapest bölcsője Óbuda. Ha hepehupás, macskafejes kövein andalunk, eszünkbe jut, hogy itt valaha Claudius császár légiói masiroztak kemény léptekkel. Majd Attila sirjára gondolunk, amelyet már annyi nyugdíjas amatőr régész keresgélt ezen a tájon és éppen úgy nem találta meg, mint a magyar királynők palotáját, amely után viszont a tudósok légiója kutatott.

A mi sétánk célja más. Gyönyörködünk a járda alá süllyedt, borszártó padlások, nagy-ívkapus, antik kővekből épült házakban. A vidéki város fukszia-virágos kis ablakain lopva meglessük a grächen-frizurás varrólányt, a vén írnotok, akit fiatal korában talán még kancellistának neveztek, a trümön álló, üvegburával letakart, aranyozott empire rezevélő-órát, a biedermeier ágyat, fölötte a színes olajnyomattal, amelyen az örngyalg kézen fogva vezet egy gyermek a hidon át. Elnézzük a neobarokk „kesztnit”, tetején gipszvázában művirággal. A palánkon át megbámuljuk a gémeskutatót az udvaron, az eperfát, alatta a pocsolyában lubickoló sárga kiskacsákat, a nagykapcsos imakönyvből áhitattal imádkozó öregasszonyt, akit itt „tanti”-nak szólítanak. Halljuk az ingujjra vetőközött klarinétzózó öregurat, aki még tubakól és kerek, megfordítható kemény mandzsettát hord. A kanyargós utcán fiatalemberke — kertben szedett — viola-szekfű csokorral húz el mellettünk Vajjon hová siet? Nagyhasú Falstaff megy előttünk kopogó lépésű invalidussal és a szemüveges doktor Faustussal, akikről viszont egész biztosan tudjuk, hogy a fülledt kocsmá kadarka-illata és a tőröscesusza szaga felé tartanak. Óbuda lakói a városka staffage figurái; mintha a Fliegende Blätter-ből sétáltak volna elénk. A varázs alól csupán akkor szabadulunk, amikor az egyenesen „flaszteron” megbotlunk.

Az álom birodalmából az áhítat világába zökkenünk. A falusi templomtéren az óbudai templomból orgonajáték hallik. Erezzük a tömjénfüst szagát. A káplán litániát tart. A plébános a templom körül keringve, vasárnapi prédikációján medítál.

Óbuda mesél régi, kedves, fantasztikus dolgokról, ezért szeretünk idejönni. Temploma azonban a közelmúltból, a háborúról beszél. Tornya összszúzva, Szent Péter és Pál kőfigurái, Szent Rozália reliefszerűen sebesült. Kint a téren álló régi, kedves ismerősünk: Nepomuki Szent János, aki az árvíz, Szent Flórián, aki a tűzvész ellen védte az óbudaikat, kéz és fej nélkül állnak. A remekművű kőszobrokat, az ódon házak fölé emelkedő templomtornyot még mielőtt összedül, restaurálni kellene. Harangozni sem mernek már

benne. Kiss József, a költő, ma már nem írhatná: „Harangoznak Óbudán, áthallatszik a Dunán”.

A Szent Péter és Szent Párol elnevezett templomot belülről most hozták rendbe. Azt szokták mondani, hogy ez Pest-Buda legrégebbi egyháza. A „legrégebbi”-et nem kell szöszörint venni. Valóban, Szent István alapított Óbudán 1015-ben templomot, de a prépostsági istenháza nem itt, hanem a közelben állott. Ez a középkori egyház volt az, amelyről az olasz Ranzanus püspök a 15. század végén elragadtatással beszélt. Az ősi templom régen elpusztult. A mai barokk egyház helyén nagyobb kápolna állott, mely idővel szűknek bizonyult s ezért — kétszáz évvel ezelőtt — 1749-ben nagyobbat emeltek helyébe. A pesti Egyetemi- és a budai Szent Anna-templom mellett két ségkivül az óbudai a főváros egyik legszebb istenháza. Paur János György — Pesten megtelepedett építőmester — tervezi. 1744-ben teszik le alapkövét és már a rákövetkező évben, a régi kápolna orgonáját helyezik el benne. Vogl György pesti festő ideiglenes főoltárképet fest, amelyen Péter és Pál apostolok alakját ábrázolja. A főoltár Péter és Pál kőszobrát és a Szentháromság-szobrot 1774-ben kezdik faragni. Magdolna és Szent Szilveszter szobra is a szentélybe került. Tíz apostol életnagyságú, fából faragott szobrát az oldalfalak konzoljaira helyezik el. Mennyezetét újból és újból — négy ízben — freskókkal díszítik. A jelenlegi restaurálás során az utolsó, Turi Gyula által festett freskót is el kellett távolítani, olyan rossz állapotban volt.

Messzire vezetne, ha elsorolnók, hogy az utódok a főoltár kitűnő barokk szobrát miként cserélték ki tiroli mesteremberek rossz faragásaival s a 19. század folyamán hogyan csufították el az oltárokat izléstelen, édeskésen festett gipszszobrokkal. A mostani restaurálás célja az volt, hogy az évtizedes port, piszkot eltüntessék, a falakat befessék és a megmaradt, sérült művészi alkotásokat — úgy, ahogy — konzerválják. Ezt sikerült is annyira végrehajtani, hogy a templom egykori szépségéről fogalmat nyerhetünk. A belső tér különös atmoszféráját, a templomtest harmóniáját az idétlen gyónatószekek és a csillárok eltávolítása után némileg élvezhetjük. Az óbudai templom soha sem akart impozáns lenni. Építője meghiúsított teremtéit. Paur nem monumentális-sal, inkább az intimitás varázsával kívánt hatni. Ne keressünk ebben a templomban nagyigényű fantasztikus, 18. századi architektúrát, egy minden irányban felkocozott házarózatlan templomtestet, barokk irracionális-műst. Mindez nem illett volna a kis várososh.

Velamikor minden fehér és aranyozott volt: a falak, a szobrok lelki tündöklést, tisztaságot éreztettek. Ezt a fehérséget, fényt a színes oltárok ütemes, ornamentálisan szép sora bontotta meg. A képek, provinciális mesterek nehéz kézzel festett munkái, de azért a barokk lényegébe engednek pillantani.

Az óbudai templom egyszerű építészeti formáit és kezdetleges képeit, piaszfikai alkotásait túlszárnyalják. Szobrai teszik ezt a templomot művészi szempontból értékessé. Bebo Károly, a Zichyek udvarmestere, a barokk szobrászat kiválósága volt. Nézzük meg például borromei Szent Károly képének figurálisan gazdag keretét. A kép értelmét értjük meg, ha a borzalmasan drámai, kaszás Saturnust, a halál szimbolikus figuráját megfigyeljük. Jobbról, balról faragott angyalok serege övezi a művészileg gyenge képet, amelyen borromei Szent Károlyt látjuk, akihez Óbuda népe dögvész idején könyörgött. Az ismeretlen festő festménye rossz, de kulturhistóriai szempontból értékes, mert piktorra az óbudai pestistábot is odafestette. A hatalmas képnek a másik oldalon, megfelelője a szószék, Magyarország egyik legszebb rokokó emléke. Ezt is Bebo faragta 1753-ban. A belépőn Szent Vendel reliefsje. A szószékét körülölelő rokokó volutákon az ideszállt angyalok serege pihen, énekel, játszik, közülük nagyobb méreűek a Hit, Remény, Szeretet szimbolikus alakjai. A szószék alá bűnbánó Magdolna mesteri reliefsjét helyezte a zenialis szobrász. A borromei Károlykép kerete, a 10 apostolozsoba, a szószék, az idementett kiscelli oltár és a mellékoltárok egyik-másik alakja, mind az ő munkája.

A barokk mozgalmasságot, a kor művészi követelményét, — hogy nem az értelemhez, hanem az érzelmhez szólnjon a mű — e remekművek demontsrálják. Az élet örömet, fájdalmát ilyen tökéletesen szoborban senki sem fejezte ki nálunk, mint Bebo. A ragogás, sugárzás, ujjongás, angyalok és gyermekek kacagása Rubens angyalainál látható, hallható így. Másutt a gyöttelelem, fájdalom, az emberi mártíromság a szobrászat nemes poézisével párosul figuráin.

Az álmodozó utcákhoz, udvarokhoz, házakhoz, fákhoz és álmodozó emberekhez illik a kétszáz éves templom, ahol Bebo faragott főházszaín tanultak meg a jámbor óbudaiak hittel hinni, imádkozni.

Óbuda közigazgatásilag Budapesthez tartozik, mégis külön él. A templom kapujából látjuk az épülő Árpád-híd piros miniumos vasíveit. Ott, ahol a rómaiak előphidja állt, közelednek most egymáshoz. Ha a vastartók egybekapaszkodnak, a különböző romantikus élet Óbudán megszűnik. Eltűnnek a javasasszonyok, jósók, a kaktuszt ápoló agglégenyek, a templomtéren sarkányt éregelő gyerekek, a mazsolás kuglóf szaga. A boldog csend beszorul a kokett játékos gráciával felített, szobrokkal benépesített templomba.

Janczy János